

केन्द्रीय माध्यमिक शिक्षा बोर्ड मूल्याङ्कन प्रक्रिया
 अक्टूबर-मार्च (2013-2014) द्वितीयं सत्रम्
 संस्कृतम् (सम्प्रेषणात्मकम्) 122
 दशमी कक्षा

सततं व्यापकम् मूल्याङ्कनम् (द्वितीयं सत्रम्)

1. (i) रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् - 3 - 10% 20%
 (Formative Assessment-3)
- (ii) रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् - 1 - 10%
2. संकलनात्मक-मूल्याङ्कनम् - 2 30%
 (Summative Assessment-2)
1. रचनात्मक-मूल्याङ्कनाय संस्कृते रचनात्मकानि कार्याणि, व्यवहारे संस्कृत-प्रयोगः, संस्कृत गतिविधयः, प्रायोजनात्मकं कार्यं, कक्षाकार्याणि, गृहकार्यं च ।
2. संकलनात्मकमूल्याङ्कनाय परीक्षणपत्रम् (मार्चमासे)। परीक्षणपत्रे चत्वारः खण्डाः भविष्यन्ति-
 'क' खण्डः अपठित-अवबोधनम् (15)
 'ख' खण्डः रचनात्मक-कार्यम् (15)
 'ग' खण्डः अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् (30)
 'घ' खण्डः पठित-अवबोधनम् (30)

खण्डानुसारं विषयाः मूल्यभारःच

प्रश्न सं.	विषयाः	प्रश्नप्रकाराः	प्रश्नसङ्ख्याः	मूल्यभारः
'क' अपठित-अवबोधनम्				15
1.	एकः गद्यांशः (80-100 शब्दाः)	बहुविकल्पात्मकः लघूत्तरात्मकः	1	10
2.	एकं सरलं पद्यम्		1	5
पूर्णभारः				15
ख रचनात्मक-कार्यम्				15
3	अनौपचारिकपत्रम्/औपचारिकपत्रम्	निबन्धात्मकः	1	5
4	चित्रवर्णनम्/अनुच्छेदलेखनम्	निबन्धात्मकः	1	10
पूर्णभारः				15
'ग' अनुप्रयुक्तव्याकरणम्				30
5	सन्धि	लघूत्तरात्मकः	1	4
6	समासः	बहुविकल्पात्मकः	1	5
7	प्रत्ययाः	बहुविकल्पात्मकः	1	5
8	अव्ययपदानि	लघूत्तरात्मकः	1	5
9	सङ्ख्या	लघूत्तरात्मकः /ब.वि.	1	5

10	संशोधनकार्यम्	ब.वि.	1	6
कुलभारः				30
'घ' पठित-अवबोधनम्				30
11	गद्यांश	ब.वि./लघूत्तरात्मकः	1	4
12	पद्यांश	ब.वि./लघूत्तरात्मकः	1	4
13	नाट्यांशः	ब.वि./लघूत्तरात्मकः	1	4
14	भावावबोधनम्	बहुविकल्पात्मकः	1	2
15	श्लोकान्वयः	लघूत्तरात्मकः	1	4
16	प्रश्न-निर्माणम्	लघूत्तरात्मकः	1	5
17	कथाक्रमः	निबन्धात्मकः	1	4
18	शब्दार्थमेलनम्	बहुविकल्पात्मकः	1	3

पूर्णभारः

30

सम्पूर्णभारः 90

टिप्पणी – प्रश्नपत्रम् नवति-अङ्कानाम् भविष्यति

प्रश्न पत्र में तीन से पांच अंक के मूल्याधारित प्रश्न पाठ्य पुस्तक से होंगे

संस्कृतस्य द्वितीयसत्रस्य पाठ्यक्रमः

कक्षा - दशमी

अवधि:-अक्तूबर-मार्च (2013-2014) द्वितीयं सत्रम्

संस्कृतम् (सम्प्रेषणात्मकम्) कोड-122

(i) रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् 20%

(Formative Assessment)

(ii) रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् 3 - 10%

(iii) रचनात्मक-मूल्याङ्कनम् 4 - 10%

(Formative 3 10%)

(Formative 4 10%)

आधारभूत-अधिगम-गतिविधयः

- * कक्षासु संस्कृतेन वार्तालापः
- * परियोजनाकार्यम्
- * कक्षाकार्यम्
- * गृहकार्यम्
- * पाठ्यसहगामिक्रियाः

(आधारभूतकौशलानि अधिकृत्य)

- * श्लोकोच्चारणम्, कवितापाठः, गीतगायनम्, काव्यपाठः
- * गद्यवाचनम्, कथाकथनम्, स्वपरिचयः, परिवेशपरिचयः (सक्षेपेण)
- * लेखनकार्यम् - सङ्केताधारितकथालेखनम्, वर्णनम्, चित्रकथा, अनुच्छेदलेखनम्, संवादलेखनम्, निबंधलेखनम्, कवीनां जीवनपरिचयः, प्राचीनकवीनां वैशिष्ट्यम्
- * भाषणप्रतियोगिता
- * अन्त्याक्षरी
- * शब्दसंग्रह
- * शब्दकोशनिर्माणम् - (फल-पुष्प-पशु-पक्षी-शाक-गृह-वस्तूनां नामानि)
- * अभिनयः / भूमिकानिर्वाहः
- * समाचार-श्रवणम्-वाचनम् (दूरदर्शनेन आकाशवाण्या च)
- * भाषाक्रीडाः
- * सान्द्रमुद्रिका-श्रवणम्/निर्माणम् (C.D.)
- * सूक्तिसंग्रहः, कथासंग्रहः, प्राचीनविज्ञान-सम्बद्ध-लेखसंग्रहः
- * पत्रलेखनम्, पत्रिकासम्पादनम्, भित्तिपत्रिका
- * वाक्यपूर्तिः
- * दैनिक-व्यवहार-वाक्य-संग्रहः
- * प्रातःकालीनसभा

अवलोकनीयानि तत्त्वानि

- * उच्चारणम्
- * गति-यति-लय-भावभंगिमा
- * आरोह-अवरोहौ (सम्भाषणे)
- * अवबोधनम्
- * समुचितशब्दप्रयोगः
- * विरामचिह्नप्रयोगः
- * वर्तनीविन्यासः
- * आत्मविश्वासः
- * संस्कृत-प्रयोगः (दैनिक-व्यवहारे)

(2)	संकलनात्मकं मूल्याङ्कनम्	40%	90 अङ्का
	(Summative Assessment)	40%	

‘क’ खण्डः (अपठित-अवबोधनम्) (15)
(एकः गद्यात्मकः खण्डः)/एकः सरलः श्लोकः (10+5)

80-100 शब्दपरिमितः गद्यांशः (सरलकथा, वर्णनम् वा) (10)

- * एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम् 2+4
- * अनुच्छेद-आधारितम् भाषिकं कार्यम् 2
- * समुचितं शीर्षकं 2

एकः सरलः श्लोकः 1+2+2 (5)

भाषिककार्याय तत्त्वानि

- * वाक्ये कर्तृ-क्रिया पदचयनम्
- * कर्तृ-क्रिया-अन्वितिः
- * विशेषण-विशेष्य-चयनम्
- * सर्वनामप्रयोगः
- * पर्याय-विलोमपद-चयनम्

‘ख’ खण्डः रचनात्मकं कार्यम् 15 अङ्का

(मणिका-अभ्यासपुस्तक-आधारितम्)

(i) सङ्केताधारितम् औपचारिकं/अनौपचारिकं पत्रम् (5)

(ii) चित्राधारितम् वर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम् वा (पञ्चवाक्यानि) (10)

‘ग’ खण्डः अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 30 अङ्का

(मणिका-अभ्यासपुस्तक-आधारितम्)

1. सन्धिकार्यम् (4)

(i) स्वरसन्धिः - यण्, अयादिः, पूर्वरूपम् (1)

- (ii) व्यञ्जनसन्धिः - मोऽनुस्वारः, वर्गीयप्रथमाक्षराणां तृतीयवर्षपरिवर्तनम्, (2)
प्रथमवर्णस्य पञ्चमवर्णे परिवर्तनम्
- (iii) विसर्गसन्धिः - विसर्गस्य लोपः, विसर्गस्थाने स् श् ष् (1)
2. समासः (वाक्येषु समस्तपदानां विग्रहः विग्रहपदानां च समासः) (5)
- (i) द्वन्द्वः (1)
- (ii) बहुव्रीहिः समानाधिकरणम् (2)
- (iii) अव्ययीभावः (अन्, उप, सह, निर्, प्रति, यथा) (2)
3. प्रत्ययाः (5)
- कृदन्ताः - शतृ, शानच् (2)
  - तद्धिताः - त्व, तल् (2)
  - स्त्रीप्रत्ययौ - टाप् डीप् (1)
4. अव्ययपदानि (5)
- इति, कदा, कुतः, मा, यत्, यत्र-तत्र, कुत्र, सम्प्रति, यदा-कदा, यावत्, श्वः, ह्यः, बहिः, कदापि, किमर्थम् ।
5. सङ्ख्या एकतः पञ्चपर्यन्तं वाक्यप्रयोगः। एकतः शतपर्यन्तं संख्याज्ञानम् (5)
6. वचन - लिङ्ग - पुरुष - लकार- दृष्ट्या संशोधनम् (6)
- ‘घ’ खण्डः (पठित-अवबोधनम्) 30 अङ्काः
- (मणिका (द्वितीयः भागः) पाठ्यपुस्तकम् अधिकृत्य)
1. पाठ्यपुस्तकस्य सामग्रीम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् (12)
- (i) गद्यांशः (ii) पद्यांशः (iii) नाट्यांशः (4+4+4)
- प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि।
भाषिककार्यम्। (बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)
2. भावाबोधनम् (2)
3. श्लोकान्वयः (4)
(रिक्तस्थानपूर्तिद्वारा)
4. वाक्येषु रेखांकितपदानि अधिकृत्य पंच प्रश्नानां निर्माणम् । (5)
5. कथाक्रमसंयोजनम् (4)
(क्रमरहित-अष्टवाक्यानां क्रमपूर्वकं संयोजनम्)
5. शब्दार्थाः (त्रयाणां) (3)
(सन्दर्भे शब्दप्रयोगद्वारा शब्दार्थमेलनद्वारा वा)
(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

पाठानां नामानि (पुस्तकम्-मणिका (संस्कृत-पाठ्यपुस्तकम्) (दशमश्रेण्यै)

पाठसङ्ख्या	पाठनाम
षष्ठः पाठः	साधुवृत्तिं समाचरेत्
सप्तमः पाठः	रमणीया हि सृष्टिरेषा
अष्टमः पाठः	तिरुक्कुरल् - सूक्ति - सौरभम्
नवमः पाठः	राष्ट्रं संरक्ष्यमेव हि
दशमः पाठः	सुस्वागतं भो ! अरुणाचलेऽस्मिन्
एकादशः पाठः	कालोऽहम्

टिप्पणी - उत्तराणि केवलं संस्कृतेन लेखितव्यानि

पाठ्यपुस्तके

- (i) **मणिका** (पाठ्यपुस्तकम्) भाग-2 संशोधितसंस्करणम्
(प्रकाशनम् : के. मा. शि. बो. द्वारा)
- (ii) **मणिका** (अभ्यासपुस्तकम्) भाग-2 संशोधितसंस्करणम्
(प्रकाशनम् : के. मा. शि. बो. द्वारा)